

ségek lakói az esztendő legnagyobb részén át és évről-évre megtalálnák a szóban lévő erdőkben a létük fentartásához szükséges feltételeket.

A „Hylesinus Fraxini“ károsítása.

— Közli: Pachmayer Ottó, m. kir. közalap. erdész. —

Az „Erdészeti Lapok“ f. évi II-ik számú füzetében egy rövid tudósítást közöltem volt a „Hylesinus Fraxini“ nevű szúnak a temesmegyei elegyes kőrissárlabokban véghez vitt pusztításáról. Legyen szabad akkori tudósításom kiegészítőseül folytatónak még a következőket elmondanom.

A kártékony szú kiirtására a nagym. földm. m. kir. ministerium e tárgyban kibocsátott utasításának megfelelően a nagyköveresi és csákovai közalap. erdőgondnokságok erdőségeiben nagyobb számú fogófa alkalmaztatott. Ilyen fogófáknak márczius hó végével s április hó elején elnyomott, csenevész növésű s mellmagasságában mintegy 10—20 cm. vastagságú kőrissárlabákat döntöttek le, és pedig a hol az állab például 0·8 zárlatu volt s a kőriss 0·5 elegyarányban fordult elő, holdankint 2 drbot, más helyen pedig a zárlatnak és a kőriss elegyarányának emelkedése vagy csökkenésével arányosan holdankint többet vagy kevesebbet. A nagyköveresi erdőgondnokság 5000 k. holdnyi területén például egészen 2000 drb. fogófát döntöttek, a csákovai erdőgondnoksághoz tartozó ligeti és unipi üzemszárlabokban pedig, ahol a kőrisszú jelenlétét kisebb mértékben szintén észlelték — körülbelül 1500 k. holdon — 60 darabot. A siker teljes volt, mert a szú rajzása ideje alatt, mely ez évben április hó 20-tól május hó 15-ig tartott, petéinek lerakása végett igen nagy számban kereste fel a fogófákat; mondhatni teljesen ellepte azokat míg az álló fá-

ban idei anya és álczameneteket még oly szorgalmas kutatás mellett sem lehetett találni. A rovar tehát az idén az erdőt megkimélte.

A szúivadékkal telt fogófákat június hó első felében a következő elbánás alá vették. A fák törzsét 3—4 m hosszú darabokra fűrészelve az erdőöri lakokhoz szállították, s ott bognármunkához való vonókésekkel kellő felügyelet alatt gondosan lekérgezték s a kérget biztonság végett elégették, míg a lehántott törzsrészeket értékesítették. A fogófák ágai a döntés színhelyén égettettek el.

Az imént felsorolt irtómunkálatok eredményéről már most is el lehet mondani annyit, hogy a kőrisszú a csákovai erdőgondnokság nagyköveres-dragsinai és hittyási üzemsztályaiban majdnem teljesen kipusztított; míg a hittyási irtásterületen, minthogy a rovar az ott heverő kőrís ágfában a fogófákéhoz hasonló jóságú költőhelyre talált, nem volt teljesen kipusztítható. A körülbelül 100 k. holdnyi területen elszórva és tölgy szil s egyéb nemű ágfával keverten előforduló kőríságfának kiválasztása s elégetése ugyanis az adott körülmények között lehetetlen volt. Hogy az ezen irtás területen megmaradt szú további elszaporodása ellen a többi erdőrész mégis megvédessék, óvó intézkedésül csekély mennyiségű fogófa, számszerint az egész erdőgondnokságban 70—80 drb, melyek köbtartama 3—4 m^3 -nél többet nem tesz ki, az idén még netán bekövetkező második rajzásra számítva, már is ledöntetett, s ugyanannyi még majd a jövő év tavaszán is döntetni fog. Ezzel azután a szú, minthogy a jövő évben az irtásterület utolsó részlete is vágás alá kerül, előreláthatólag annyira ki fog pusztulni, hogy kellő óvatosság mellett további veszélytől tartani már nem lesz ok.

Érdemesnek tartom a megemlítésre azt is, hogy a nagyköveresi erdőgondnokság területén több fogófában ráakadtam még a honunkban ritkán előforduló s Altum szerint az erdészek előtt eddigelé meglehetősen ismeretlen „*Hylesinus crenatus*“ anyameneteire s a menetekben magára az élő rovarra is. A *H. crenatus* nagyobb a *H. fraxini*-nél, hossza 5—5.5 mm., színe fekete, ritkábban szurokbarna, teste zömök, szárnyfedői mélyen rovátkosak, a rovátkok közeit egymás mellé sorakozott fekete sertécskékkel ellátott pupocskák töltik ki, különben majdnem egészen kopasz; egyágu és 5—8 cm. hosszú, 5 mm. széles vízszintes anyamenetet rág. Mig a *H. fraxini* anyameneteit inkább csak a vékonyabb törzseken s vastagabb törzsek ágain találjuk, addig a *H. crenatus* a vastagabb kőris fák törzsének alsó, vastagabb kérgű részét keresi fel s ez oknál fogva a fák életére nézve nem is oly veszélyes rovar, mint a *H. fraxini*. Különben szaporasága sem olyan nagy, mint-hogy 1—2 héttel később rajzik s ivadékának fejlődése is lassabban történik úgy, hogy e miatt a *H. crenatus* egy esztendőben csak egyszer rajzik, mig a *H. fraxini*, mint ezt több jelenségből következtettem, az elmúlt esztendőben is kétszer rajzott.

Sok esetben egy és ugyanazon fogófán mindkét szűnem anyamenetei előfordultak, legtöbbször azonban külön-külön fát szállottak meg. A *H. fraxini* különösen a tisztásokon s az erdő szélén fekvő fogó-fákat oly nagy mértékben szállotta meg, s azokban annyi és oly sűrű menetet rágott, hogy a kéreg belseje és a háncs, kivált a fogó-fa föld felé vagy oldalvást néző részén a rovar álczái csakugy hemzsegttek. A *H. crenatus* a fogó-fákat általában véve is kisebb mennyiségben való jelenléte miatt természetesen kevesebb számban kereste fel.

Ezen szúfajok, de különösen a *H. fraxini* fejlődésének s elszaporodásának az utolsó évek időjárása valószínűleg igen kedvezett, minthogy a szóban lévő rovarok nagyobb számban való jelenlétét a f. évben Magyarország több vidékén is észlelték. Budapesten a Széchenyi-sétány kőris fái szintén a szú miatt indultak száradásnak, kérgük tele van a *H. fraxini* áttelelő meneteivel, sőt a még oly gonddal ápolt Margitsziget kőris fái sem maradtak mentesek ennek az ártalmas rovarnak a károsításától.

Lapszemle.

(*K—v—cs.*) **Uj fa és tuskó ortógép.** Ismeretes dolog, hogy az anyag legteljesebb kihasználása szempontjából valamennyi fadöntési mód között az ortás a legelőnyösebb. Általános alkalmazásának főleg az áll útjában, hogy néha a kedvezőtlen talajviszonyoknál, néha meg épen csak a dolog körülményes voltánál fogva ezen mód nem mindenütt és nem mindenkor alkalmazható; pedig a fűrész vagy fejsze használatával, a törzsnek éppen az a része megy veszendőbe, a mely legvastagabb, legkeményebb és így műszaki célokra a legbecsesebb lenne.

Az elmés amerikaiak számos ortógépet szerkesztettek, a melyek a kitűzött célnak többé vagy kevésbé mind jól megfelelnek. Amerikában különben az ortás az általánosan használt fadöntési módok közé tartozik, s a több ezer holdra terjedő őserdők kiirtásánál és ezeknek szántóföldekké való átalakításánál a legelterjedtebb alkalmazásra talál.

Legujabban »James Milne és fia« czég szerkesztett egy uj ortógépet, melyet »Kawkeye« fa és tuskó ortógép név alatt hoztak forgalomba, s melyet a következőkben ismertetünk.

A gép áll: két egymásba rovott erős ászokfából, melyek végeiken czölöpökkel rögzítve a talajba kissé beeresztetnek. Ezen ászokfákra, ékekkel és csavarokkal, egy erős vaskeret, a tulajdonképeni gépkeret, erősítettik meg. A keretben egy függőlegesen beillesztett acéltengely forog, mely az alsó csap ágya fölött a négy küllős, szilárdan megékelt kereket és e fölött a küllőkre nehezedeő és megfelelő átmérővel bíró kötéldobot hordja. A kötél-dob egy emelőkar segítségével a tengelyen fel és alá mozdítható és a tengely körül szabadon forgatható. A dob alsó felén 4 kereszt-bevágás van, a melyekbe a gép működése alatt, a mikor t. i. az